

Scheper Tienus met schapen en honden onlosmakelijk verbonden met Exloo

Marchinus Elting

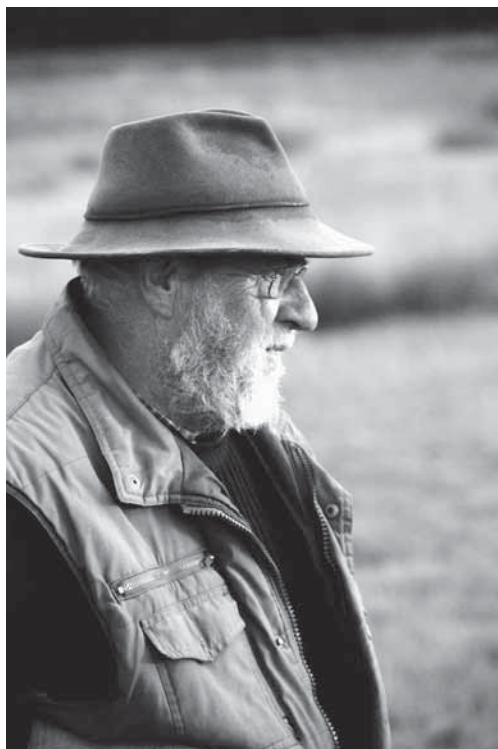
Op 1 oktober 1960 werd de schaapskudde van de familie Steenbergen officieel overgedragen aan de gemeente en werd Harm Rengers de eerste herder in gemeentelijke dienst. Andere schepers na de overname waren Geert Steenbergen, Jan Eding en Tienus Kaspers. Jan Eding werd in 1986 opgevolgd door Tienus. Eerst was hij nog in dienst van de gemeente, net als zijn drie voorgangers.

Vanaf 1 augustus 1994, toen de gemeentelijke Exloër kudde werd overgedragen aan de beheerstichting, pacht hij de kudde. Deze stichting beheert niet alleen de schaapskudde, maar ook het in 1990 geopende Schapeninformatiecentrum naast de schaapskooi.

Tot zijn trouwen woonde Jantienus Berend Jan Kaspers (Emmen, 10-10-1949) in Klijndijk.

De twee voorgangers van Tienus Kaspers. Jan Eding links volgt Geert Steenbergen op 1 januari 1979 op. Als nog zeer vitale 'zeventiger' heeft hij de herdersstaf er op die dag bij neergelegd. Aan dit feit is in besloten kring met zijn familieleden, vrienden en relaties de nodige aandacht besteed. Het officiële afscheid van de gemeente vond, zoals met gemeentepersoneel te doen gebruikelijk was, plaats in de vergadering van burgemeester en wethouders. Bij die gelegenheid heeft Steenbergen nog eens mogen putten uit zijn arsenaal aan boeiende anekdotes, die hij ook regelmatig aan de toeristen vertelde. (Gemeentearchief Borger-Odoorn)

Voordat Tienus scheper werd heeft hij een groot aantal jaren in de strohandel bij zijn vader in Klijdijk gewerkt en later bij zijn broer.

Tienus reed op een vrachtwagen. Hij wist al als jongetje dat hij scheper wilde worden, omdat ze thuis ook schapen hielden. Na zijn huwelijk, gingen hij en zijn vrouw Albertje Geziena (Alie) Tewis bij zijn schoonouders in Exloo inwonen. De familie Tewis hield eveneens schapen.¹ Ook de broers van zijn schoonmoeder, de gebroeders Eding, hadden schapen. Deze familie Eding had vroeger in het Zuideinde een eigen kudde, die in de jaren veertig is verkocht.²

Tienus wordt scheper

Toen er in 1986 een vacature voor schaapherder bij de toenmalige gemeente Odoorn ontstond, solliciteerde Tienus. Zo werd hij schaapherder van de gemeentelijke kudde van Exloo. Hij volgde scheper Jan Eding op. Deze had de kudde op dat

moment elf jaar gehoeed. In 2011 is Tienus dus 25 jaar scheper!

De kneepjes van het vak, zoals met de kudde langs de straat lopen vanaf de kooi naar de heide, heeft hij in een zestal weken geleerd van Jan Eding. Verder heeft hij veel geleerd van zijn aangetrouwde ooms, de gebroeders Eding.

Op 1 augustus 1994 kreeg Tienus vanwege de privatisering van de kudde ontslag en werd hij zelfstandig schaapherder. Hij pacht de kudde - eigendom van de gemeente Borger-Odoorn - van de beheerstichting Stichting Schaapskudde Exloo.

De kudde bestaat uit 200 schapen en is van de gemeente Borger-Odoorn. De stichting ontvangt jaarlijks een subsidie van de gemeente en de provincie Drenthe. Kaspers pacht de kudde met alle lusten en lasten. Alleen in bijzondere gevallen springt de stichting bij voor extra gemaakte onkosten.

In de huidige kudde lopen op dit moment 's zomers 280 en in de winter 200 schapen. In het voorjaar, na het lammeren, komen er gemiddeld 200 lammeren bij.

Altijd met honden op stap

Tienus had toen hij scheper werd al honden, omdat hij zelf ook schapen hield en deze honden al gebruikte om te drijven. Het beleren van de hond(en) heeft hij zichzelf aangeleerd. Wel gaat hij nu nog zo nu en dan naar iemand toe, die honden beleert, om hem nog wat fijne kneepjes van het vak bij te brengen.

De rol van de hond is erg belangrijk. De scheper is de baas en de hond stuurt en werkt op zijn commando('s). Zonder hond zou een scheper het niet redden. Tienus heeft altijd twee honden, Bordercollies of Alt Deutsche Hutehonden, bij zich als hij met zijn kudde naar de heide gaat. Het zijn echte werkhonden, aldus Tienus, die bij een goede gezondheid nog ongeveer tien jaar actief denkt te kunnen blijven drijven.

*Tienus Kaspers
(Foto R. Hoving)*

Tienus Kaspers (1991) met zijn kudde op de heide. Een deel van de 200 lammeren loopt voorop. (Gemeentearchief Borger-Odoorn)

Eén van de honden van Tienus Kaspers. (Foto R. Hoving)

Geen meeheer

Tienus kan niet, zoals heel vroeger, terugvallen op een meeheer (reserveherder).

Wel heeft hij een aantal mensen, op wie hij op een vrije dag of bij ziekte kan rekenen.

Zijn werkdagen verschillen per seizoen. In de zomer beginnen deze rond half acht. Hij gaat eerst naar de kooi en drinkt dan koffie. Om 11.00 uur vertrekt hij met de kudde, meestal richting het Molenveld. Tegen 17.00 uur komt de kudde terug bij de kooi, veelal opgewacht door vele belangstellende toeristen.

In de winter en de daarin beginnende lammertijd begint de dag vroeger. Om 06.00 uur is hij al in de kooi en de laatste ronde is rond middernacht. Soms als er veel lammeren worden geboren eindigt zijn dag ook wel eens diep in de nacht.

Eenzaam of romantisch beroep?

Tienus antwoordt gekscherend: "Bij zomerdag romantiek, bij de winterdag reumatiek."

Na bijna 25 jaar is het gewoon werk geworden, net als iedere andere baan. Hij is dit vrije leven altijd gewend geweest en zou niet anders meer willen.

De schaapskudde wil een echte stamboekkudde zijn. Tienus koopt speciale stamboekrammen. Eén ram mag honderd schapen dekken. Na een of twee jaar gaat deze ram weg vanwege de kans op inteelt. Momenteel zijn er zes stamboekrammen.

Wat er verkocht en aangekocht moet worden beslist hij zelf. Dit geldt ook voor de inkoop van voer. Hooien doet hij voor zijn kudde op zijn eigen grasland. De schapen worden veelal vanaf de kerst bijgevoerd, afhankelijk van hoe de herfst is verlopen. Tienus herkent zo'n negentig procent van zijn schapen en vertelt dat, als hij bij de kooi komt, ook de schapen hem aan bepaalde geluiden herkennen. Ook herkent hij de ziektes die zich bij zijn schapen voordoen. Hij maakt daarom weinig gebruik van de veearts.

Schaapscheren

Het scheren van de schapen gebeurt altijd op de zaterdag voor Pinksteren tijdens het Schaapscheerdersfeest. Vroeger gebeurde dit scheren door een aantal (oude) Exelers. Deze schoren op die zaterdag ongeveer de helft en op de dinsdag erna de andere helft. De kudde bestond toen uit 150 schapen. De huidige scheerders halen dit aantal tegenwoordig niet meer.

De andere schapen laat hij samen met een collega schapenhouder scheren door professionele scheerders. Twee scheerders halen in drie dagen 1.000 schapen uit 'hun jasje'.

Kaspers beaamt dat hij de kudde niet alleen ziet als een publiekstrekker voor de toeristen in Exloo, maar ook voor de

inwoners van de gemeente. "Het is niet voor niets dat er veel mensen een schaap hebben geadopteerd of donateur zijn. De stichting ijvert voortdurend voor meer donateurs en sponsors, want het in stand houden van de kudde kost veel geld. Vooral door ziektes als blauwtong, Q-koorts en de 'zere oogjes ziekte' zijn we veel inkomsten misgelopen of voor veel extra kosten geplaatst. "Word dus begunstiger van de kudde," is de oproep van Tienus.

Veel toeristen

Er komen nog steeds veel toeristen naar de heide en de kooi. Toch is ook dit be-

Eén van de voorgangers van Tienus. Scheper Jan Eding in 1938. (Gemeente-archief Borger-Odoorn)

Geert Steenbergen. Misschien wel één van de meest gefotografeerde herders van Nederland. (Gemeente-archief Borger-Odoorn)

zoek erg veranderd. Kaspers: "Zo'n twintig jaar geleden kwamen de meeste toeristen naar de kudde op de heide. De laatste jaren zie je steeds meer toeristen bij de kooi."

Dienstverbanden bij de gemeente Odoorn

Harm Rengers is op 1 oktober 1963 door Geert Steenbergen opgevolgd. Per 1 november 1970 kreeg Steenbergen ontslag, maar bleef hij vanwege zijn pensioengerechtigde leeftijd in een tijdelijk dienstverband tot 1 januari 1976. Jan Eding kreeg op 1 december 1975 een tijdelijke aanstelling bij de gemeente. Hij kwam op 1 december 1976 in vaste dienst en bleef dat tot 8 september 1986. Tienus Kaspers kreeg op 21 juli 1986 een tijdelijke aanstelling. Hij was van 21 juli 1987 tot 1 augustus 1994 in vaste dienst.

Elk voorjaar is er een 'kraomvisite' bij de kooi. Een 'kraomvisite' met beschuit met muisjes trekt vaak zo'n 1500 bezoekers. Helaas is die dit jaar, vanwege de Q koorts, niet doorgegaan. Gelukkig hebben de schapen geen Q-koorts gehad, maar belangstellenden mochten enkele maanden niet bij de kudde komen.

In sommige Drentse dorpen heb je een scheperij (kooi en woonhuis) aan de rand van het dorp of in de directe nabijheid van of op de heide. Dit zou ook voor deze scheper en zijn kudde in Exloo een ideaalplaatje zijn, maar dit is nu niet het geval. Maar wie weet? "Wat niet is kan nog komen," aldus Tienus. Dat Tienus met zijn tijd mee is gegaan blijkt uit het volgende:

Hij heeft naast de kudde ook zelf nog 250 schapen. Deze huurt schaapherder Lammert Kiers voor het gemeentelijk plantsoenbeheer en begrazing in het dorp Borger en de stad Coevorden.

Noten

- 1 *Alie Kaspers overleed op 51-jarige leeftijd op 14 september 2003*
- 2 *Zie voor de historie van de verschillende herders in Exloo Spitwa(a)rk 2006/1, Schaapherders in Exloo van G. van Rossum Hzn.*